

PROBLEMY ZAGOSPODAROWANIA TURYSTYCZNEGO*

Głównym problemem w działalności terenowych organów władzy państwowej w pierwszych latach po wyzwoleniu kraju spod okupacji hitlerowskiej była odbudowa i rozbudowa gospodarki narodowej. Jest rzeczą oczywistą, że w okresie tym zagadnienia socjalne, w tym także problem turystyki i wypoczynku musiały znaleźć się na dalszym planie. Jednakże już w Konstytucji PRL z 1952 r. zagwarantowano społeczeństwu prawo do wypoczynku. Równocześnie państwo dążyło do stworzenia warunków realizacji tego konstytucyjnego prawa.

Dynamiczny rozwój różnych form wypoczynku i turystyki nastąpił po IV Zjeździe PZPR w 1964 r., na którym sformułowane zostały zadania w tej dziedzinie. Uchwały V Zjazdu Partii (1968 r.), wytyczające kierunek reformy urlopów oraz zawierające zapowiedź stopniowego skrócenia czasu pracy wskazały na wzrastającą rolę i ogrom zadań terenowych organów władzy i administracji państwowej w zakresie zapewnienia społeczeństwu właściwych warunków wypoczynku. Znalazło to szczególnie dobitny wyraz w wojewódzkich i powiatowych programach Frontu Jedności Narodu, określających zadania rad narodowych wybranych w 1969 r.**

W większości programów powiatowych jako najważniejsze zadanie w zakresie turystyki traktuje się budowę i organizację ośrodków wypoczynku świątecznego. Wy-

nika to niewątpliwie z właściwego zrozumienia wytycznych V Zjazdu PZPR. Perspektywa stopniowego skracania czasu pracy wymagać będzie bowiem stworzenia ludziom pracy odpowiednich warunków wypoczynku świątecznego. Budowa ośrodków wypoczynkowych przewidziana jest w następujących programach powiatowych:

— w województwie bydgoskim: Bydgoszczy (miasta i powiatu), Torunia (miasta i powiatu), Włocławka (miasta i powiatu), Chełmna, Inowrocławia, Świecia, Wyrzyska, Grudziądz, Rypina, Żnina, Golubia-Dobrzynia;

— w województwie gdańskim: Gdańska, Gdyni, Pruszcz, i Łęborka;

— w województwie katowickim: Katowic, Sosnowca, Zabrze, Chorzowa, Tarnowskich Gór, Wodzisławia, Dąbrowy Górniczej, Świętochłowic, Rybnika, Będzina;

— w województwie kieleckim: Radomia (miasta i powiatu), Starachowic, Iłży, Szydłowca, Końskich, Skarżyska-Kamiennej;

* Opracowano na podstawie powiatowych programów Frontu Jedności Narodu przedstawionych społeczeństwu w okresie kampanii wyborczej do Sejmu i rad narodowych w 1969 r.

** Dla zebrania potrzebnego materiału przeanalizowano 18 programów wojewódzkich i miast wydzielonych z województw Komitetów FJN oraz 262 programy powiatowe i miast wydzielonych z powiatów Komitetów FJN. Badanie nie objęło zupełnie województw: lubelskiego, opolskiego, szczecińskiego i wrocławskiego. Programy wojewódzkie zostały omówione w Magazynie Turystycznym *Światowid*, nr 16 z 20.IV.1969 r. — przyp. aut.

— w województwie krakowskim: Brzeska, Chrzanowa, Olkusza, Myślenic i Jaworzna;

— w województwie łódzkim: Pabianic, Poddębic, Piotrkowa, Radomska, Łaska, Łodzi (powiatu), Zgierza i Zduńskiej Woli;

— w województwie olsztyńskim: Biskupca, Lidzbarku, Morąga i Nowego Miasta;

— w województwie poznańskim: Poznań (powiatu), Gnieźna, Gostynia, Kościana, Krotoszyna, Koła, Rawicza i Wolsztyna;

— w województwie rzeszowskim: Dębicy, Przeworska, Rzeszowa, Ropczyc, Stalowej Woli, Strzyżowa, Tarnobrzega;

— w województwie warszawskim: Ciechanowa, Grodziska Maz., Mińska Maz., Otwocka, Piaseczna, Pruszkowa (miasta i powiatu), Płocka, Mławy, Sierpca i Sokółowa Podlaskiego;

— w województwie zielonogórskim: Gorzowa, Głogowa, Krosna Odrzańskiego, Nowej Soli, Strzelc Krajeńskich, Szprotawy, Zielonej Góry (miasta i powiatu), Żar i Żagania.

Najbardziej wszechstronny plan w zakresie organizacji ośrodków wypoczynku świątecznego opracowano we Wrocławiu. Plan ten zakłada przekształcenie w ośrodek rekreacyjny terenów Góry Ślęży i stworzenie tam wielkiego parku wypoczynku.

Charakterystyczne jest to, że powiaty, w których zaplanowano budowę ośrodków wypoczynkowych posiadają znaczny odsetek ludności miejskiej i odznaczają się dużym stopniem industrializacji. Spełniają one na ogół rolę zaplecza wypoczynkowego dla mieszkańców wielkich miast (np. Poddębice w województwie łódzkim lub Piaseczno w województwie warszawskim). Pewne wątpliwości mogą natomiast budzić projekty niektórych komitetów FJN w województwie poznańskim np. KFJN w Gostyniu, który planuje utworzenie ośrodka wypoczynku w Dolsku; dotyczy to również KFJN w Dębcu i

Krotoszynie. Należy jednakże uwzględnić istniejącą od lat w Wielkopolsce tradycję świątecznego wypoczynku, aby znaleźć — choćby częściowe — wyjaśnienie umieszczenia tych zamierzeń w programach FJN.

Poczesne miejsce w powiatowych programach FJN, obok problemu budowy ośrodków wypoczynkowych dla potrzeb mieszkańców jednego lub kilku powiatów, zajmują projekty realizacji inwestycji, które będą służyły mieszkańcom poszczególnych województw a nawet całego kraju. Np. w województwie białostockim projektowana jest budowa urządzeń sportowo-turystycznych (wyciąg) na Górze Gołdapskiej, które będą służyły nie tylko mieszkańcom tego miasta; w województwie bydgoskim program KFJN we Włocławku przewiduje zagospodarowanie zalewu Wisły, w Brodnicy — aktywizację jezior w ramach szlaku kopernikowskiego, w Toruniu zaś budowę hoteli; w województwie gdańskim programy wykraczają poza ramy powiatu, opracowane zostały przez KFJN w Kartuzach, gdzie zaplanowano zagospodarowanie turystyczne obwodnicy kaszubskiej, w Gdyni — budowę centralnego ośrodka żeglarskiego i dworca morskiego dla białej floty, w Sopocie — rozbudowę pól namiotowych i campingowych; w województwie katowickim celom całego kraju służyć będzie realizacja programu w powiecie cieszyńskim, zakładająca rozbudowę schronisk, hoteli i budowę nowych ośrodków wczasowych w Ustroniu-Zawadzie, Parteczniku, Jarzębocie i Bukowej. Również plan zagospodarowania Jury Krakowsko-Częstochowskiej zawarty w programie KFJN w Zawierciu oraz rozbudowa Szczyrku przewidziana w programie KFJN w Bielsku-Białej posiadają charakter ogólnokrajowy. W województwie koszalińskim mieszkańcom całej Polski służyć będą efekty rozbudowy Mielnia i Łaz (powiat koszaliński) oraz realizacja inwestycji w Kołobrzegu, Sławnie i Wałczu. W województwie kieleckim ponadpowiatowy charakter posiada planowany dom wy-

cieczkowy w Studziankach (w powiecie kozienickim), dom wycieczkowy w Busku oraz rozbudowa tego uzdrowiska, planowane zagospodarowanie zalewu Nidy (w powiecie pińczowskim), hotel dzienny w Sandomierzu oraz inwestycje w dawnym zagłębiu staropolskim w Chlewiskach (powiat szymborski) i Sielpi (powiat konecki).

Najwięcej ogólnych zadań zawierają programy województwa krakowskiego. Np. powiatowy program KFJN w Nowym Targu uwzględnia nie tylko własne plany ale rejestruje także plany zakładów pracy z innych powiatów, które zamierzają inwestować na terenie powiatu nowotarskiego (np. Azoty). W Zakopanem program obejmuje centralną inwestycję hotelu „Orbis” i Spółdzielni „Gromada”. Programy KFJN w Limanowej i Krakowie zapowiadają budowę hoteli. Zgodnie z programem KFJN rada narodowa w Żywcu zamierza zagospodarować obrzeża zalewu w Tresnej, a w Suchej rozpocząć budowę Babiogórskiego Ośrodka Turystycznego oraz zbudować schronisko im. Lenina. W Nowym Sączu zakłada się usprawnienia handlu i gastronomii, stawiając bardziej na podniesienie jakości usług turystycznych niż na ich rozbudowę ilościową.

W województwie łódzkim ogólny charakter ma plan rozbudowy Spały, znajdujący się w powiatowym programie KFJN w Rawie Mazowieckiej, zagospodarowanie planowanego zalewu Pilicy w Sulejowie, przewidziane w programie KFJN w Piotrkowie Trybunalskim, który zakłada również budowę hotelu w tym mieście.

W województwie olsztyńskim największe zadania o ogólnym charakterze zawarte są w programie KFJN w Giżycku. Zakłada on budowę hotelu, motelu, rozbudowę bazy FWP. Podobnie bogaty jest program KFJN w Braniewie z planem rekonstrukcji Fromborka, w ramach przygotowań do roku kopernikowskiego. W Ostródzie i Węgorzewie planuje się rozbudowę bazy noclegowej.

W województwie poznańskim poza ramy powiatu wykracza program FJN w Środzie Wielkopolskiej zapowiadający zagospodarowanie zbiornika retencyjnego na Maskawie. Również plany zagospodarowania jezior w okolicy Wolsztyna służyć będą całemu województwu.

W województwie rzeszowskim charakter ogólnopolski posiadają programy KFJN w: Gorlicach, przewidujące aktywizację Wysowej i Leska, gdzie powstaną 3 motele oraz zrealizowany zostanie plan zagospodarowania Soliny i Ustrzyk Dolnych. Ponadto rozpoczęta zostanie budowa ośrodka turystycznego w Brzegach Górnych.

W województwie warszawskim zadania ogólnopolskie posiada program KFJN w Sochaczewie zakładający poprawę warunków turystycznych w Żelazowej Woli, Kampinosie i Tułowicach. Również KFJN w Sokołowie Podlaskim, postulując rozbudowę funkcji turystycznych Frankopola wykracza poza ramy granic powiatu.

W województwie zielonogórskim KFJN w Świebodzinie planuje rozbudowę Łagowa i aktywizację Lubrzy, Jordanowa, Gościkowa i in.

Wymienione przykładowo plany zagospodarowania turystycznego zawarte w programach KFJN, których realizacja służyć będzie ludności spoza danego powiatu, dotyczą w pierwszym rzędzie znanych w kraju ośrodków turystycznych. Cenne jest to, że dla władz terenowych znajdują się one w centrum zainteresowania władz powiatowych, które dostrzegają potrzebę ich dalszej rozbudowy przy uwzględnianiu lokalnych środków i pracy mieszkańców danego regionu.

Obok znanych miejscowości pojawiają się również nazwy nowe, które za kilka lub kilkanaście lat zajmą poczesne miejsce na turystycznej mapie Polski. Należą do nich m.in.: obwodnica kaszubska, wzgórze gołdapskie, dolina Bugu z Drohiczyńskim, Babiogórski Ośrodek Turystyczny, ośrodki turystyczne nad Soliną i w Brzegach Górnych, jeziora lubelskie itp.

Wiele programów KFJN cechuje dale-

kowzrocność, wyrażająca się w uwzględnieniu turystyki w planach zagospodarowania projektowanych zalewów (np. Zalew Pilicy w Sulejowie).

Programy KFJN poświęcają wiele uwagi omówieniu spraw związanych częściowo z turystyką jak konserwacja i ochrona zabytków oraz organizacja muzeów. Np. w powiecie miechowskim (województwo krakowskie) planuje się uporządkowanie pola bitwy pod Raclawicami. Program PK FJN w Dąbrowie Tarnowskiej przewiduje urządzenie Domu Malarek w Zalipiu. Program PK FJN w Wałczu przewiduje odbudowę zamku w Tucznie, zaś program PK FJN w Grójcu — rozbudowę muzeum Pułaskiego w Warce. Łomżyński program KFJN (województwo białostockie) zakłada uporządkowanie i rozbudowę skansenu kurpiowskiego w Nowogrodzie. W Radomsku (województwo łódzkie) przygotowuje się otwarcie muzeum ziemi radomszczańskiej. Również w Żaganiu (województwo zielonogórskie) planowane jest otwarcie muzeum martyrologii, poświęcone męczeństwu jeńców Stalagu VIII C. Skansen i muzeum folklorystyczne planuje PK FJN w Kościerzynie (województwo gdańskie) a precyzuje tę problematykę program MK FJN w Gdańsku, zakładając na okres najbliższej kadencji zakończenie odbudowy Ratusza. W Sztumie program KFJN zakłada organizację budowy muzeum poświęconego dzieciom plebiscytu w 1920 r. na Powiślu.

W województwie katowickim organizację muzeów, głównie pod kątem zainteresowań turystów przewidują programy KFJN w Pszczynie, Częstochowie i Tarnowskich Górach.

Sporo uwagi w programach KFJN poświęcono sprawom organizacji turystyki i informacji. W wielu powiatowych programach znajduje się postulat rozbudowy lub utworzenia oddziałów PTTK. Dotyczy to np. Wyszkowa, Gostynina, Mińska Mazowieckiego, Pruszkowa, Sierpca, Ropczyc, Zabrze, Dąbrowy Górniczej, Mysłowic, Tarnowskich Gór i Chorzowa, Dąbrowy

Tarnowskiej, Radomia, Wschowy, Żagania i Głogowa. Postulaty te wskazują na docenienie roli PTTK w rozwoju turystyki oraz na potrzebę zwiększenia pomocy terenowym ogniom Towarzystwa. Kilka powiatowych programów zawiera postulaty zorganizowania sekcji turystycznych LZS (np. w Zielonej Górze, Płocku, Siedlcach i in.).

Programy zawierają także konkretne propozycje oznakowania nowych szlaków turystycznych. Postulaty tego typu zawierają np. programy powiatowe w Radomiu i Końskich (województwo kieleckie) oraz Szczecinku (województwo koszalińskie). Program KFJN w Szczecinku poświęca sporo miejsca problemom organizowania wycieczek turystycznych szlakiem zdobywców Wału Pomorskiego.

W kilku powiatowych programach występuje problem informacji turystycznej. Np. program PK FJN w Wejherowie zapowiada wydanie przewodnika, a w Sopocie i Sandomierzu — utworzenie ośrodków informacji turystycznej.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt włączenia do problematyki zagospodarowania turystycznego czynów społecznych a zwłaszcza budowy prostych urządzeń — campingów i pól namiotowych.

Ścisłe związane z turystyką jest zagadnienie zaopatrzenia handlu i gastronomii. Problem ten jest bardzo szeroko omawiany w powiatowych programach KFJN. Dotyczy to także transportu i komunikacji, a zwłaszcza budowy i modernizacji dróg.

Omówiona problematyka programów wyborczych dotyczy wyłącznie konkretnych poczynań w zakresie organizacji i zagospodarowania turystycznego. Myślą przewodnią wszystkich programów wyborczych była troska o podniesienie efektywności naszej gospodarki. Jest to bowiem jedyna droga do podniesienia dobrobytu i stopy życiowej obywatela, podnoszenia w ten sposób jego wymagań kulturalnych i socjalnych i stworzenie możliwości zaspokojenia konstytucyjnego prawa do wypoczynku i turystyki.